

Астана
«Білім-Инновация»
лицей-интернаты

Кеңейтілген Эссе БОЙЫНША НҰСҚАУЛЫҚ

«Astana Bilim – Innovation» ер балаларға арналған лицей-интернаты DP бағдарламасы бойынша кандидат мектеп* мәртебесіне ие. Бұл мектеп қазіргі уақытта Халықаралық Бакалавриаттың Дүниежүзілік мектебі (IB World School) ретінде авторизациядан өту үстінде. IB Дүниежүзілік мектептері ортақ философияны — біздің оқушыларымыз үшін маңызды деп санайтын жоғары сапалы, терең және халықаралық білім беруге ұмтылысты бөліседі.

*Тек IB Ұйымы тарапынан авторизацияланған мектептер ғана оның төрт академиялық бағдарламасының кез келгенін ұсына алады: бастауыш мектеп бағдарламасы (PYP), негізгі мектеп бағдарламасы (MYP), дипломдық бағдарлама (DP) немесе кәсіби бағдарланған бағдарлама (CP).

Кандидат мәртебесі авторизацияның берілуіне кепілдік бермейді.

IB және оның бағдарламалары туралы қосымша ақпарат алу үшін <http://www.ibo.org> сайтына кіріңіз.

Астана қаласы әкімдігінің «Дарынды ер балаларға арналған «Білім-инновация» лицей-интернатының» Extended Essay (EE) жұмысына жетекшілік ету үдерісінің сипаттамасы

1. Жалпы талаптар

Extended Essay (EE) – оқушылардың дербес зерттеу жүргізу және академиялық жазу дағдыларын дамытуға бағытталған International Baccalaureate Organization (IB) Diploma Programme бағдарламасының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. EE үдерісі кіріспе бағдарлау сессиясынан басталады, онда оқушыларға жұмыстың философиясы, мақсаттары және негізгі талаптары түсіндіріледі. Осы кезеңде білім алушылар өз қызығушылықтарына және таңдаған пән саласына сәйкес келетін нақты зерттеу сұрағын таңдаудың маңыздылығын меңгереді. Келесі кезеңде оқушылар зерттеу ұсыныстарын жетілдіру және тиімді әдіснамаларды қалыптастыру мақсатында арнайы воркшоптарға қатысады. EE үдерісі барысында әрбір оқушыға жетекші мұғалім (supervisor) бекітіліп, ол бағыт-бағдар беру арқылы академиялық адалдық қағидаларының сақталуын және зерттеу жұмысының жүйелі түрде жүргізілуін қамтамасыз етеді.

1.1 **Міндетті қатысу.** IB Diploma бағдарламасын меңгеріп жатқан барлық оқушылар үшін Extended Essay (EE) жұмысын орындау – міндетті талап болып табылады. Бұл зерттеу жұмысы International Baccalaureate Organization (IB) бағдарламасының негізгі академиялық компоненттерінің бірі саналады және әрбір диплом үміткері оны толық аяқтауы тиіс.

1.2 **Зерттеу сұрағы.** Оқушылар міндетті түрде нақты әрі шоғырланған зерттеу сұрағын (Research Question) құрастыруы тиіс. Бұл сұрақ IB бекіткен алты негізгі пәндік бағыттың біріне сәйкес келуі қажет:

- Математика (Mathematics)
- Жаратылыстану ғылымдары (Sciences)
- Тіл меңгеру (Language and Acquisition)
- Тіл және әдебиет зерттеулері (Studies in Language and Literature)
- Қоғам және тұлға зерттеулері (Individuals and Societies)
- Өнер (Arts)
- Әлемдік пәнаралық зерттеулер (World Studies)

1.3 Сөз санының шектеуі: Extended Essay жұмысының көлемі **4 000 сөзден аспауы тиіс**, қосымшалар (appendices) мен пайдаланылған әдебиеттер тізімі (references) бұл есепке кірмейді. Бұл талап оқушыларды өз ойларын нақты, қысқа әрі ғылыми тұрғыдан жүйелі түрде жеткізуге үйретеді және зерттеу мазмұнының шоғырланған болуын қамтамасыз етеді.

1.4 **Жетекшілік:** Әрбір оқушыға зерттеу үдерісі барысында бағыт-бағдар беретін жетекші мұғалім (supervisor) тағайындалады. Жетекші оқушының зерттеу сұрағын нақтылауға, жұмыс құрылымын дамытуға және академиялық талаптарды сақтауға көмектеседі. Прогресті бақылау үшін тұрақты кездесулер өткізіліп, сол кездесулерде зерттеу барысы талқыланып, қажет болған жағдайда зерттеу сұрағы жетілдіріледі.

1.5 **Рефлексия үдерісі:** Оқушылар зерттеу барысында құрылымдалған рефлексия үдерісіне қатысуы тиіс. Бұл рефлексиялар **Reflections on Planning and Progress Form (RPPF)** құжаты арқылы тіркеледі. Үдеріс зерттеу кезеңіндегі аралық рефлексияларды және жұмыстың соңындағы қорытынды рефлексияны – **viva voce** (ауызша талқылау) қамтиды. Рефлексия оқушының зерттеу барысын түсінуіне, қиындықтарды талдауына және академиялық дамуын көрсетуіне мүмкіндік береді.

1.6 **Бағалау критерийлері:** Extended Essay (EE) жұмысы сыртқы сарапшылар тарапынан бағаланады және бағалау нақты критерийлерге негізделеді. Оларға мыналар жатады зерттеу бағыты мен қолданылған әдіснаманың сәйкестігі, пәндік білімді түсіну деңгейі, талдау, бағалау және ғылыми пайымдау сапасы, жұмыстың құрылымы мен рәсімделуі, зерттеу сұрағымен жұмыс істеу барысындағы рефлексия. IB Diploma алу үшін оқушы кемінде **D** деңгейінен төмен емес нәтиже көрсетуі қажет.

1.7 **Академиялық адалдық:** Оқушылар академиялық адалдық қағидаларын қатаң сақтауы тиіс. Бұған дереккөздерді дұрыс рәсімдеу, сілтемелерді нақты көрсету және плагиаттан аулақ болу жатады. Академиялық адалдық талаптарын түсіну – зерттеудің этикалық стандарттарын сақтау мен сенімді ғылыми жұмыс ұсынудың негізгі шарты болып табылады.

1.8 Тапсыру талаптары: Extended Essay (EE) жұмысының соңғы нұсқасы мектеп белгілеген ресми мерзімдерге сәйкес тапсырылуы тиіс. Белгіленген дедлайннан кешіктірілген жұмыстар айыппұлдық шараларға әкелуі немесе оқушының IB дипломын алу мүмкіндігіне кері әсер етуі мүмкін.

2. EE үдерісіндегі қатысушылардың рөлі мен міндеттері

Рөл	Міндеттері
Оқушы	<ul style="list-style-type: none"> • Тақырып таңдау: Таңдалған пән аясында қызықты әрі орындалуы мүмкін зерттеу тақырыбын анықтау. • Зерттеу сұрағы: Зерттеуді бағыттайтын нақты әрі шоғырланған зерттеу сұрағын құрастыру. • Жетекшімен байланыс: Жоспарланған кездесулерге белсенді қатысып, прогресті талқылау және кері байланыс алу. • Рефлексия: Белгіленген кезеңдерде Reflections on Planning and Progress Form (RPPF) формасын толтыру. • Жазу және тапсыру: 4 000 сөздік лимитті сақтай отырып эссе жазу және белгіленген мерзімде тапсыру, дұрыс дәйексөз беру арқылы академиялық адалдықты сақтау. • Қорытынды сұхбат: Viva voce қорытынды кездесуіне қатысып, зерттеу тәжірибесіне рефлексия жасау.
Жетекші	<ul style="list-style-type: none"> • Кеңес беру және қолдау: Зерттеу әдіснамасы, тақырып таңдау және зерттеу сұрағын нақтылау бойынша бағыт беру, бірақ жұмысты оқушының орнына орындамау. • Прогресті бақылау: EE барысында кемінде үш ресми кездесу өткізу, оның ішінде қорытынды viva voce. • Құжаттандыру: Оқушы толтырған RPPF формаларына қол қою және кездесулерді растау. • Академиялық адалдықты бақылау: IB академиялық адалдық талаптарын түсіндіру және бұзушылықтар болған жағдайда DP координаторына хабарлау.
EE координаторы	<ul style="list-style-type: none"> • Бағдарламаны басқару: Мектептегі EE үдерісін толық үйлестіру және IB талаптарына сәйкестігін қадағалау. • Жетекшілерді оқыту: EE талаптары, бағалау критерийлері және тиімді жетекшілік тәжірибелері бойынша тренингтер ұйымдастыру. • Ресурстармен қамтамасыз ету: Extended Essay нұсқаулығы мен қажетті оқу материалдарына қолжетімділікті қамтамасыз ету. • Мерзімдерді белгілеу: EE кезеңдері бойынша ішкі дедлайндарды орнату.
Мектеп әкімшілігі	<ul style="list-style-type: none"> • Саясатты іске асыру: Академиялық адалдық және оқушыларды қолдау саясатын IB стандарттарына сәйкес енгізу. • Коммуникация: Оқушылар, жетекшілер және координаторлар арасындағы тиімді байланысты қамтамасыз ету.

3. Бағалау критерийлері

Критерий А: Фокус және әдіс (6 балл)

- Зерттеу сұрағының айқындылығы мен өзектілігі, сондай-ақ таңдалған әдіснаманың сәйкестігі бағаланады.
- Оқушы өз тақырыбын нақты түсінетінін көрсетіп, эссе бойы зерттеу бағытын сақтауы тиіс.

Критерий В: Білім және түсіну (6 балл)

- Зерттеу сұрағына байланысты пәндік білім деңгейі бағаланады.
- Оқушылар ғылыми терминдерді дұрыс қолданып, өз нәтижелерін қолданыстағы ғылыми біліммен байланыстыра білуі қажет.

Критерий С: Сыни ойлау (12 балл)

- Әртүрлі дереккөздерден алынған ақпаратты талдау, бағалау және біріктіру (синтездеу) қабілеті бағаланады.
- Оқушылар зерттеу барысында әртүрлі көзқарастарды қарастырып, ғылыми тұрғыдан сыни талдау жасауы тиіс.

Критерий D: Рәсімдеу және құрылым (4 балл)

Эссе логикалық және жүйелі түрде ұйымдастырылуы қажет: кіріспе, негізгі бөлім, қорытынды.

Әр бөлім бір-бірімен байланысып, ойдың бірізді дамуын қамтамасыз етуі керек.

Сәттілікке арналған кеңестер

- Жазуды бастамас бұрын ойды жүйелеу үшін алдын ала **жоспар (outline)** жасаңыз.
- Оқырманға бағыт беру үшін **тақырыпшалар мен бөлімшелерді** қолданыңыз.
- Орфография, грамматика және форматтау қателерін түзету үшін жұмысты бірнеше рет мұқият тексеріңіз.

Презентацияның негізгі элементтері

1. Құрылым

Логикалық ұйымдастыру: Эссе академиялық жазу талаптарына сәйкес бірізді және түсінікті түрде ұйымдастырылуы тиіс. Әдетте оған мыналар кіреді:

Титул беті: Тек эссе атауы (сұрақ түрінде емес), зерттеу сұрағы (сұрақ түрінде), сөз саны және эссе тіркелген пән көрсетілуі керек. Кандидат нөмірін, аты-жөнін немесе мектеп туралы ақпаратты қоспаңыз.

Мазмұны: Барлық негізгі бөлімдер мен олардың сәйкес бет нөмірлері көрсетілген анық мазмұн болуы тиіс.

Бөлімдер: Эссе нақты бөлімдерге бөлінуі керек:

Кіріспе: Зерттеу сұрағын таныстырады және эссенің мақсаты мен ауқымын сипаттайды.

Негізгі бөлім: Негізгі аргументтерді, талдауды және талқылауды қамтиды. Түсініктілікті арттыру үшін қажет болған жағдайда тақырыпшалар мен бөлімшелерді қолданыңыз.

Қорытынды: Нәтижелерді қорытындылап, зерттеу сұрағына жауап береді.

Пайдаланылған әдебиеттер: Эсседе келтірілген барлық дереккөздердің толық тізімі

2. Орналасу (Layout)

Қарп және өлшемі: Times New Roman немесе Arial сияқты стандартты қаріпті, өлшемі 12 қолдану керек. Оқылуын жеңілдету үшін мәтін аралығы екі еселенген (double-spaced) болуы тиіс.

Жиектер (Margins): Барлық жақтарынан стандартты 2,54 см жиектер қолдану ұсынылады.

Бет нөмірлері: Титул бетінен басқа барлық беттерде бет нөмірлері көрсетілуі керек.

Тақырыпшалар мен бөлімшелер: Мазмұнды тиімді ұйымдастыру үшін тақырыпшаларды қолданыңыз. Олар ақпараттық әрі сәйкес бөлімдердің мазмұнын дәл көрсетуі тиіс.

3. Көрнекілік материалдар

Кестелер, графиктер және суреттер: Қажет болған жағдайда зерттеуіңізге қатысты кестелерді, графиктерді немесе суреттерді қосыңыз. Олар:

- Нақты белгіленіп, мәтін ішінде сілтеме жасалуы тиіс.
- Аргументіңізге немесе нәтижелеріңізге қатыстылығын түсіндіретін сипаттамалық жазбалармен (caption) бірге берілуі керек.
- Жоғары сапалы (анық әрі оқуға ыңғайлы) болуы қажет.

4. Дереккөздерге сілтеме жасау

Дәйексөз стилі: Эссе бойы бірізді түрде сәйкес дәйексөз стилін (мысалы, MLA, APA, Chicago) қолданыңыз. Төмендегілерге назар аударыңыз:

- Барлық дереккөздер мәтін ішінде және әдебиеттер тізімінде дұрыс рәсімделуі тиіс.

• Қажетті мәліметтерді көрсетіңіз: автордың аты-жөні, жарияланған жылы, баспа материалдары үшін бет нөмірлері, онлайн дереккөздер үшін URL немесе DOI, қажет болған жағдайда қол жеткізу күні.

Академиялық адалдық: Академиялық адалдық талаптарын қатаң сақтаңыз; дереккөздерді дұрыс рәсімдемеу академиялық тәртіп бұзушылық ретінде қарастырылуы мүмкін.

5. Сөз саны

Extended Essay жұмысының көлемі **4 000 сөзден аспауы тиіс**. Бұл лимиттен асып кету барлық бағалау критерийлері бойынша айыппұлдық салдарға әкелуі мүмкін. Тек сөз шектеуі ішінде жазылған мазмұн ғана бағаланады; одан кейінгі мәтінді емтихан алушылар қарастырмайды.

Критерий Е: Қатысу және рефлексия (6 балл)

Зерттеу үдерісі бойынша рефлексия: Зерттеу барысында өз рефлексияларыңызды Reflections on Planning and Progress Form (RPPF) арқылы құжаттап отырыңыз. Нені үйренгеніңізді, қандай қиындықтарға тап болғаныңызды және оларды қалай еңсергеніңізді талқылаңыз.

Viva voce-ке қатысу: Жетекшіңізбен қорытынды сұхбатқа зерттеу жолыңызға рефлексия жасау арқылы дайындалыңыз. Үдеріс барысында алынған негізгі түсініктерді талқылауға дайын болыңыз.

Критерий Е бойынша ұпайды барынша арттыру үшін төмендегі стратегияларды қолданыңыз:

Тұрақты рефлексия: Зерттеу үдерісі бойы тұрақты түрде рефлексия жасаңыз. Бұл тек ресми кездесулермен шектелмеуі тиіс; түсініктерді, қиындықтарды және бағыттағы өзгерістерді белгілеп отыру үшін рефлексиялық күнделік жүргізіңіз.

Рефлексияның тереңдігі:

Іс-әрекеттерді жай сипаттаумен шектелмеңіз. Тәжірибеңізді талдау үшін мыналарды қарастырыңыз:

• Жетістіктеріңіз бен сәтсіздіктеріңізден не үйрендіңіз.

• Тақырыпты түсіну деңгейіңіз қалай өзгерді.

• Қиындықтарды еңсеру үшін қандай стратегияларды қолдандыңыз.

Рефлексияңызды тиімді құрылымдау үшін бағыттаушы сұрақтарды қолданыңыз:

• Менің бастапқы күтулерім қандай болды және олар қалай өзгерді?

• Қандай ресурстар ең пайдалы болды және неге?

• Жетекшімнің кері байланысына сүйене отырып өз тәсілімді қалай бейімдедім?

Approaches to Learning (ATL) дағдыларын енгізу: Зерттеу барысында қолданған нақты ATL дағдыларын (мысалы, сыни ойлау, коммуникация) талқылаңыз. Бұл дағдылардың сіздің прогресіңізге қалай көмектескенін немесе кедергілерді қалай жеңуге ықпал еткенін нақты мысалдар арқылы көрсетіңіз.

Кері байланыспен жұмыс: Кездесулер барысында жетекшіңізден алған кері байланысқа рефлексия жасаңыз. Бұл кері байланыстың зерттеу бағытыңызға немесе әдіснамаңызға қалай әсер еткенін қарастырыңыз.

Жеке даму: ЕЕ үдерісі сіздің дағдыларыңызға немесе көзқарастарыңызға қалай әсер еткенін сипаттаңыз. Сіздің жетістігіңізге ықпал еткен IB learner profile қасиеттерін талқылаңыз.

Жиі жіберілетін қателіктерден сақ болыңыз.

Беткей рефлексиялар: Тек не істелгенін сипаттаумен шектелмеңіз. Рефлексиялар мазмұнды болып, сыни ойлауды көрсетуі тиіс.

Жетекші кері байланысын елемей: Жетекшінің пікірлерін рефлексияға қоспау даму мен жетілдіру мүмкіндіктерін жіберіп алуға әкелуі мүмкін.

Құжаттандырудың жеткіліксіздігі: Барлық рефлексиялар ManageBac жүйесінде дұрыс тіркелуі керек. RPPF толық толтырылмаса немесе жоқ болса, бұл критерий бойынша нөл ұпай берілуі мүмкін.

4. Extended Essay (EE) құрылымы

Extended Essay (EE) – International Baccalaureate Organization (IB) Diploma Programme бағдарламасының маңызды бөлігі болып табылады. Ол оқушылардан өздері тандаған тақырып бойынша дербес зерттеу жүргізуді талап етеді. Эссе IB стандарттарына сай болуы үшін нақты құрылымдық және техникалық талаптарды орындауы қажет. Төменде ЕЕ жұмысының әр бөліміне қойылатын құрылымдық және техникалық талаптардың толық сипаттамасы берілген.

1. Титул беті

Титул бетінде келесі ақпараттар болуы тиіс:

- Эссенің атауы
- Зерттеу сұрағы
- Пәндік бағыт
- Сөз саны

Форматы: Бұл бетте аты-жөніңізді, кандидат нөмірін немесе мектеп атауын көрсетпеңіз.

2. Мазмұны

Эссенің барлық бөлімдері мен бөлімшелері және олардың бет нөмірлері көрсетілген мазмұн кестесі.

Форматы: Барлық беттер нөмірленуі тиіс.

3. Кіріспе

Шамамен 1–2 бет (екі еселенген жоларалық интервалмен).

Мазмұны:

- Зерттеу сұрағын нақты көрсету.
- Зерттеу сұрағының маңыздылығын түсіндіру.
- Тақырыпқа қатысты бастапқы ақпарат беру.
- Эссе құрылымын және оқырман не күтетінін қысқаша сипаттау.

4. Эссенің негізгі бөлімі.

Әдетте тақырыпқа байланысты 8–18 бет аралығы.

Мазмұны:

- Зерттеу, талдау, талқылау және бағалау осы бөлімде қамтылады.
- Әр абзац зерттеу сұрағымен тікелей байланысты болуы керек.
- Өртүрлі бөлімдерді нақтылау үшін қажет болған жағдайда бөлімшелер қолданыңыз (мысалы: әдебиеттерге шолу, әдіснама, нәтижелер).

- Аргументтерді қолдау үшін сәйкес дәлелдер мен мысалдар енгізіңіз.

5. Қорытынды

Шамамен 1 бет (екі еселенген жоларалық интервалмен).

Мазмұны:

- Зерттеу нәтижесінде алынған негізгі тұжырымдарды қорытындылау.
- Зерттеу барысында кездескен шектеулерді талқылау.
- Болашақ зерттеулерге арналған ұсыныстар немесе ашық қалған сұрақтарды көрсету.

6. Пайдаланылған әдебиеттер

Эсседе қолданылған барлық дереккөздердің толық тізімі, бірізді дәйексөз стилінде рәсімделуі тиіс (мысалы, MLA, APA).

Форматы: Бұл бөлім сөз санына кірмейді.

7. Қосымшалар (Appendices) – Қосымша

Қажет болған жағдайда зерттеуді қолдайтын қосымша материалдарды (мысалы, бастапқы деректер, диаграммалар) енгізуге болады.

Ескерту: Емтихан алушылар қосымшаларды оқымайды және бағаламайды.

Техникалық талаптар. Жалпы сөз саны 4 000 сөзден аспауы тиіс. Титул беті, мазмұны, әдебиеттер тізімі, библиография және қосымшалар сөз санына кірмейді.

Форматтау:

- Arial немесе Times New Roman сияқты стандартты қаріп, өлшемі – 12.
- Мәтін толықтай *екі еселенген жоларалық* (double-spaced) интервалмен жазылуы тиіс.
- Беттер ретімен нөмірленуі қажет.

5. Жетекшілердің рөлі

Жетекшілерді оқыту және нұсқаулықтар

Тиімді жетекшілік жүргізуді қамтамасыз ету мақсатында әр оқу жылының басында жетекшілерге арналған жан-жақты оқыту сессиялары ұйымдастырылады. Бұл сессияларда ЕЕ үдерісінің негізгі аспектілері қарастырылады, соның ішінде бағалау критерийлері, оқушының қатысуының маңыздылығы және конструктивті кері байланыс беру бойынша үздік тәжірибелер қамтылады. Жетекшілерге рефлексиялық кездесулердегі өз рөлдері туралы нақты нұсқаулықтар беріледі, бұл олардың менторлық қолдауы оқушылардың зерттеу дағдылары мен сыни ойлау қабілеттерін дамытуда маңызды екенін көрсетеді.

Кұрылымдалған рефлексиялық кездесулер

Оқушылар мен жетекшілерге ЕЕ үдерісі барысында жалпы ұзақтығы шамамен **3–5 сағатты** құрайтын бірқатар кездесулер ұйымдастыру ұсынылады. Бұл кездесулерге үш міндетті рефлексиялық сессия кіреді, олар оқушының белсенді қатысуын арттыруға және зерттеу тақырыбын терең түсінуіне көмектеседі. Әр сессияда оқушылар өздерінің зерттеу және жазу үдерісі туралы **150–175 сөзден тұратын рефлексияны** ЕЕ координаторына тапсыруы тиіс. Бұл жазбалар **Reflections on Planning and Progress Form (RPPF)** арқылы тіркеледі және оқушының ЕЕ үдерісіндегі белсенділігін бағалауда маңызды құрал болып табылады. Рефлексиялар қорытынды бағаның шамамен **18%-ын** құрайды.

Оқушы рефлексиясының маңыздылығы

Оқушыларға осы кездесулер барысында жетекшілерінен алған кері байланысқа рефлексия жасау ұсынылады. Бұл тәжірибе олардың өз жұмыстарын қалай жетілдіру керектігін түсінуіне және зерттеу сұрағын нақтылауға көмектеседі. Жетекшілермен мағыналы диалог жүргізу арқылы оқушылар зерттеу барысында кездесетін қиындықтарды тиімді шешуге және аналитикалық дағдыларын тереңдетуге мүмкіндік алады.

Рефлексиялық кездесулердің құрылымы

1. Бастапқы кездесу (Initial Session)

Уақыты: Junior year көктемінде өткізіледі (26.01.26 – 30.01.26).

Мақсаты: Бұл сессия бастапқы зерттеуге назар аударып, оқушыларға жұмысшы зерттеу сұрағын құрастыруға көмектеседі. Кездесу барысында жетекшілер оқушыларға сәйкес дереккөздерді анықтауға, мүмкін болатын әдіснамаларды талқылауға және зерттеу бағытын нақты белгілеуге бағыт береді.

2. Аралық кездесу (Interim Session)

Уақыты: Senior year қыркүйек айында өткізіледі.

Мақсаты: Бұл кездесуде оқушылар өздерінің зерттеу барысын жетекшілермен талқылайды, алғашқы нәтижелерге сүйене отырып зерттеу сұрағын нақтылайды және жиналған дереккөздер арқылы аргументтер құрылымын жоспарлайды. Бұл бірлескен талқылау оқушылардың дұрыс бағытта жұмыс істеуіне және қажет болған жағдайда тәсілдерін түзетуіне көмектеседі.

3. Қорытынды кездесу – Viva Voce (Final Session)

Уақыты: Қараша айында өткізіледі.

Мақсаты: Viva Voce – аяқталған эссені атап өтумен қатар, оқушылардың бүкіл үдеріс барысында нені үйренгеніне рефлексия жасау мүмкіндігі. Бұл кездесуде оқушылар өз нәтижелері мен түсініктерін таныстырып, зерттеу басталғаннан аяқталғанға дейін олардың түсінігі қалай өзгергенін талқылайды.

Рефлексиялық кездесулердің бұл құрылымдалған тәсілі оқушылардың оқу тәжірибесін тереңдетуге және жетекшілерге Extended Essay үдерісінде тиімді бағыт-бағдар беруге мүмкіндік береді. Ашық коммуникация мен сыни рефлексияға негізделген орта қалыптастыру арқылы біз болашақ академиялық сынақтарға дайын, дербес ойлай алатын тұлғаларды дамытуға ұмтыламыз. Бұл кездесулерге деген тұрақты міндеттеме оқушылардың жетістігін қолдап қана қоймай, мектептің жоғары академиялық мәдениет пен жеке дамуды қолдау миссиясына сәйкес келеді.

Жетекшілерді бөлу үдерісі

Пән мұғалімдерін тағайындау

Жетекшілер әдетте оқушы таңдаған ЕЕ тақырыбына сәйкес пәндік тәжірибесі бар мұғалімдер арасынан тағайындалады. Бұл оқушылардың өз пәнін жақсы меңгерген маманнан бағыт алуына мүмкіндік береді. Көп жағдайда жетекшілер — DP мұғалімдері, бірақ ерекшеліктер де болады. Мысалы, көптеген оқушылар ағылшын пәнін таңдағандықтан, DP мұғалімдерінің жүктемесін ескере отырып, кейде MYP мұғалімдері де ЕЕ жетекшісі ретінде шақырылады.

Ұсыныс формасын тапсыру

Оқушылар Toddle платформасына зерттеу сұрағы мен бастапқы зерттеу идеялары көрсетілген ЕЕ proposal формасын тапсыруы тиіс. Бұл құжат оқушыларды тақырыптарына сәйкес жетекшілермен дұрыс сәйкестендіру үшін маңызды.

Жетекшілерді тағайындау мерзімі

- Белгіленген уақыт кестесіне сәйкес жетекшілер оқушылардың ЕЕ пәндік таңдауы негізінде 1-оқу жылының желтоқсан айында тағайындалады.

- Бұл кезең ЕЕ координаторына ұсыныстарды қарап, оқушыларды сәйкес жетекшілермен үйлестіруге жеткілікті уақыт береді.

- Тағайындалған жетекшілер мен оқушылардың бекітілген тізімі мектеп бұйрығымен расталады.

«Алдымен келген – алдымен қызмет алады» қағидасы (First-Come, First-Served Basis)

Жетекшілерді бөлу көбіне first-come, first-served қағидасы бойынша жүзеге асырылады. Сондықтан оқушыларға өздері таңдаған мұғаліммен алдын ала, мүмкіндігінше бөлу кезеңінен 1–2 ай бұрын байланыс орнату ұсынылады.

Тағайындау туралы хабарлау

Жетекшілер тағайындалғаннан кейін оқушыларға бұл туралы ЕЕ координаторы немесе мектеп әкімшілігі ресми түрде хабарлайды (мектеп бұйрығы және Toddle жүйесі арқылы). Хабарламада жетекшінің рөлі, күтілетін талаптар және алғашқы байланыс орнату жолдары көрсетіледі.

Жетекшінің жауапкершіліктері

Жетекшілер ЕЕ үдерісі барысында келесі қолдауды көрсетуі тиіс:

- Нақты зерттеу сұрағын қалыптастыруға көмектесу.
- Зерттеу дағдылары мен әдіснамасы бойынша бағыт беру.
- Прогресті бақылап, мерзімдердің сақталуын қадағалау.
- Үш міндетті рефлексиялық кездесуді өткізу.
- ЕЕ жұмысының бір нұсқасын оқып, кері байланыс беру.

Барлық жауапкершіліктер мен күтілімдер ай сайынғы ЕЕ координатормен кездесулерде түсіндіріледі. Сонымен қатар жетекшілер мен координаторлар арасында тұрақты байланыс орнату үшін Outlook жүйесінде арнайы топ ұйымдастырылып, хабарламалар, пайдалы ақпараттар мен материалдар жіберіліп отырады.

Жетекшілерге арналған оқыту және қолдау.

Мектептер жетекшілерге ІВ талаптарына сәйкес өз міндеттерін толық түсіну үшін арнайы оқыту ұйымдастырады. Бұл оқыту академиялық адалдық және бағалау критерийлеріне сай тиімді қолдау көрсетуге көмектеседі. Тренингтер ай сайын өткізіледі және тақырыптары ЕЕ уақыт кестесіне байланысты анықталады.

Жетекші мен оқушы арасындағы оң қарым-қатынас

Оқушылар өздеріне ыңғайлы және жазу стилін түсінетін жетекшіні таңдауы маңызды. Оң жұмыс атмосферасы коммуникацияны жақсартып, оқушылардың бүкіл ЕЕ үдерісі барысында көмек пен кері байланысты еркін алуына мүмкіндік береді.

6. Оқушыларға арналған Do's and Don'ts

Істеу керек (Do's)

Нақты зерттеу сұрағын таңдаңыз: Қызығушылықтарыңызға және пәндік бағытқа сәйкес келетін, нақты әрі басқаруға болатын зерттеу сұрағын анықтаңыз.

Терең зерттеу жүргізіңіз: Ақпарат жинау үшін кітаптар, академиялық журналдар және сенімді веб-сайттар сияқты түрлі дереккөздерді пайдаланыңыз.

Жетекшіңізбен тұрақты байланыста болыңыз: Прогресті талқылау, кеңес алу және кері байланыс алу үшін тұрақты кездесулер жоспарлаңыз.

Зерттеу үдерісін құжаттаңыз: Зерттеу нәтижелері, рефлексиялар және бастапқы жоспардағы өзгерістер туралы толық жазбалар жүргізіңіз.

Жұмысыңызға саналы рефлексия жасаңыз: Reflections on Planning and Progress Form (RPPF) арқылы зерттеу үдерісі мен жеке дамуыңыз туралы ойларыңызды тіркеңіз.

Форматтау талаптарын сақтаңыз: Қаріп өлшемі, жоларалық интервал, жиектер және дәйексөз стилі бойынша ІВ талаптарын орындаңыз.

Уақытыңызды тиімді жоспарлаңыз: ЕЕ кезеңдерінің әрқайсысын аяқтауға арналған уақыт кестесін жасаңыз.

Жұмысыңызды тексеріп, өңдеңіз: Эссені бірнеше рет қарап, мазмұнның анықтығын, логикасын, грамматикасын және сөз саны талаптарын тексеріңіз.

Толық әдебиеттер тізімін қосыңыз: Қолданылған барлық дереккөздерді дұрыс форматта көрсетіңіз.

Бағалау критерийлерін түсініңіз: Жоғары нәтиже алу үшін А–Е критерийлерімен танысыңыз.

Істеуге болмайды (Don'ts)

Тым кең тақырып таңдамаңыз: Нақты зерттеу сұрағын құруға қиындық туғызатын жалпы немесе күрделі тақырыптардан аулақ болыңыз.

Плагиат жасамаңыз: Басқа дереккөздерден алынған идеялар, дәйексөздер және деректер міндетті түрде дұрыс рәсімделуі тиіс.

Кері байланысты елеменіз: Жетекшінің ұсыныстарын назардан тыс қалдыру прогреске және қорытынды бағаға кері әсер етуі мүмкін.

Жазу үдерісін асықтырмаңыз: Эссені бірден жазып шықпаңыз; оны бөлімдерге бөліп, кезең-кезеңімен жазыңыз.

Құрылымның маңызын елеменіз: Кіріспе, негізгі бөлім және қорытынды анық болуы және логикалық байланыс сақталуы тиіс.

Маңызсыз ақпарат қоспаңыз: Зерттеу сұрағына қатысы жоқ тақырыптардан аулақ болыңыз.

Ресми емес тіл қолданбаңыз: Эссе бойы академиялық стильді сақтап, бейресми сөздерден аулақ болыңыз.

Сөз саны лимитін ұмытпаңыз: 4 000 сөздік шектеуден асу бағаға әсер етуі мүмкін.

Презентация талаптарын елеменіз: Бет нөмірлері, тақырыпшалар және жалпы рәс avoids quality сапасына назар аударыңыз.

Соңғы тексерусіз тапсырмаңыз: Жұмысты тапсырар алдында барлық талаптарға сәйкестігін қайта қарап шығыңыз.

7. Уақыт кестесі

Мектептің сабақ кестесіне сәйкес әр DP сыныбында апта сайын координатормен кездесу өткізіледі. Бұл кездесулерде оқушылар зерттеу үдерісі бойынша сұрақтар қойып, әр кезеңге арналған арнайы тренингтер ала алады.

1. Тақырыпты бастапқы зерттеу

Қызығушылық пен мотивация: Оқушыларды өздеріне шынайы қызықты тақырып таңдауға ынталандырады, себебі бұл ұзақ зерттеу және жазу кезеңінде мотивацияны сақтауға көмектеседі. Уақыт кестесіне сәйкес оқушылар қазан айына дейін EE пәнін таңдауы тиіс, бұл кезеңге ерте араласудың маңыздылығын көрсетеді.

Пәнге сәйкестік: Таңдалған тақырып оқушының қазіргі оқып жатқан пәндерінің біріне сәйкес болуы керек, мүмкіндігінше Higher Level (HL) пәні ұсынылады. Егер Standard Level (SL) пәні таңдалса, оқушылар DP координаторымен кеңесуі қажет.

2. Кеңес беру және бағыт-бағдар

Жетекшімен жұмыс: Потенциалды тақырыптарды таңдағаннан кейін оқушылар жетекшілермен кеңесуі керек. Жетекшілер зерттеу сұрағын нақтылауға және оқушының академиялық қызығушылықтарына сай бағыт ұсынуға көмектеседі.

Ұсыныс формасын тапсыру: Оқушылар Toddle платформасына нақты зерттеу сұрағы мен бастапқы зерттеу идеялары көрсетілген proposal формасын жүктейді. Бұл құжат жетекшімен талқылауды бастауға негіз болады.

3. Зерттеу мүмкіндігін бағалау

Ресурстардың қолжетімділігі: Тақырыпты бекітпес бұрын оқушылар кітапхана, дерекқорлар және бастапқы дереккөздер сияқты ресурстардың қолжетімділігін бағалауы тиіс. Осы мақсатта мектеп кітапханашысымен арнайы тренинг өткізіледі.

Зерттеу ауқымы: Тақырып терең зерттеуге жеткілікті тар болуы керек, бірақ зерттеу материалдары жеткілікті болатындай кең болуы қажет. Бұл дағды координатормен апталық кездесулерде қалыптастырылады.

4. Рефлексия және жоспарлау

Рефлексиялық кездесулер: Уақыт кестесіне сәйкес EE үдерісіне міндетті рефлексиялық сессиялар енгізілген. Бұл кездесулерде оқушылар жетекшілермен тақырып таңдауын және зерттеу барысын талқылайды.

Құжаттандыру: Рефлексиялар Reflections on Planning and Progress Form (RPPF) арқылы тіркеледі. Toddle платформасы барлық бөлімдері толтырылғаннан кейін RPPF-тің PDF нұсқасын алуға мүмкіндік береді.

5. Тақырыпты соңғы бекіту

Соңғы шешім: Уақыт кестесінде белгіленген дедлайнға дейін оқушылар кеңестерге, рефлексияларға және ресурстарды бағалауға сүйене отырып тақырыпты толық бекітеді. Бұл шешім олардың зерттеу бағытын анықтап, ЕЕ жұмысымен жалпы байланысын қалыптастырады.

Extended Essay (EE) уақыт кестесі 2026–2027

Тапсырма	Басталу күні	Аяқталу күні	Тексерілді
Пән таңдау дедлайны (DP 1)	16.10.26	30.10.26	
Алдын ала зерттеу және академиялық адалдық бойынша тренинг (DP 1)	04.11.26	25.11.26	
Жетекшілерді тағайындау (DP 1)	02.12.26	09.12.26	
Оқушылар мен жетекшілерге арналған тренинг (DP 1)	16.12.26	23.12.26	
Жетекшімен алғашқы ресми кездесу (DP 1)	26.01.27	30.01.27	
Кіріспе бөлімді тапсыру (DP 1)	30.01.27	28.02.27	
Бірінші абзацты тапсыру (DP 1)	28.02.27	31.03.27	
Екінші абзацты тапсыру (DP 1)	31.03.27	30.04.27	
Жетекшімен екінші ресми кездесу және рефлексия тапсыру (DP 1)	11.05.27	16.05.27	
Жазғы тапсырманы тапсыру (DP 1)	25.05.27	06.06.27	
Толық draft нұсқасын тапсыру (DP 2)	06.06.27	30.09.27	
Жетекші кері байланысы (DP 2)	30.09.27	12.10.27	
Қорытынды нұсқаны тапсыру (DP 2)	16.11.27	16.11.27	
Viva Voce (DP 2)	24.11.27	28.11.27	
Жетекші пікірлері және болжамды баға дедлайны (DP 2)	20.12.27	20.12.27	

Оқушыға арналған ЕЕ үшін өзін-өзі тексеру парағы

Критерий	Тексеру тармағы	Белгі
А: Зерттеу сұрағы	Менің зерттеу сұрағым эссенің басында анық әрі нақты көрсетілген.	
	Менің зерттеу сұрағым нақты бағытталған және жалпы сипаттағы емес.	
	Менің зерттеу сұрағым сөз лимитіне сай жүйелі зерттеуге мүмкіндік береді.	
	Эссе менің нақты зерттеу сұрағымды дамытуға бағытталған.	
	Таңдалған тәсіл менің зерттеу сұрағымның түріне сәйкес келеді.	
В: Сұраққа көзқарас	Эсседе тиісті материалдар, дереккөздер, деректер және дәлелдер қолданылған.	
	Эсседе артық немесе қатысы жоқ ақпарат жоқ.	
	Мен дәлелдер мен дереккөздерді тиімді талдадым.	
С: Талдау / Интерпретация	Эссе зерттеу сұрағына жауап беретін сенімді аргумент ұсынады.	
	Эссе абзацтар мен тақырыпшалар арқылы жақсы ұйымдастырылған.	
	Дереккөздер мен деректерді бағалауым орынды әрі дәлелденген.	
	Ойларымды дұрыс грамматикалық құрылымдармен анық жеткіздім.	
	Эссені мұқият тексеріп, дұрыс форматтадым.	
Д: Қорытынды	Қорытындыда зерттеу сұрағым қайта айтылып, аргументтермен үйлеседі.	
	Қажет болған жағдайда зерттеу барысында туындаған жаңа немесе шешілмеген сұрақтарды қостым.	
Е: Аннотация	Аннотация 300 сөздік лимитке сәйкес.	
	Аннотацияда зерттеу сұрағым анық көрсетілген.	
	Аннотацияда зерттеу ауқымы нақты сипатталған.	
	Аннотацияда эссенің қорытындысы берілген.	
Ғ: Ресми рәсімдеу	Титул бетінде зерттеу сұрағы, пән, аты-жөнім және кандидат нөмірі көрсетілген.	
	Аннотациядан кейін бірден мазмұны берілген.	
	Әр бет нөмірленген және header немесе footer-де кандидат нөмірі бар.	
	Барлық дереккөздер қабылданған форматта (MLA, APA т.б.) дұрыс рәсімделген.	
	Қабылданған форматта рәсімделген әдебиеттер тізімі қосылған.	
Г: Жалпы сапа	Эссе менің ең жақсы еңбегімді көрсетеді және пәнді терең түсінгенімді дәлелдейді.	
	Эсседе шығармашылық көзқарас пен өзіндік ой көрінеді.	

Жетекшілерге арналған тексеру парағы

Критерий	Тексеру тармағы	Белгі
А: Фокус және әдіс (6 балл)	Зерттеу сұрағы эссенің басында анық және нақты көрсетілген.	
	Зерттеу сұрағы нақты бағытталған, тым жалпы емес.	
	Зерттеу сұрағы ЕЕ сөз лимиті шегінде жүйелі зерттеуге мүмкіндік береді.	
	Эссе нақты зерттеу сұрағын тиімді түрде дамытады.	
	Таңдалған тәсіл зерттеу сұрағының түріне сәйкес келеді.	
В: Білім және түсіну (6 балл)	Эсседе тиісті материалдар, дереккөздер, деректер және дәлелдер қолданылған.	

	Эсседе қатысы жоқ ақпарат енгізілмеген.	
	Дәлелдер, материалдар және дереккөздер тиімді талданған.	
С: Сыни ойлау (12 балл)	Эссе зерттеу сұрағына тікелей жауап беретін сенімді аргумент ұсынады.	
	Эссе абзацтар мен тақырыпшалар арқылы логикалық ұйымдастырылған.	
	Дереккөздер мен деректерді бағалау орынды және толық дәлелденген.	
	Ойлар дұрыс грамматикалық құрылымдармен анық жеткізілген.	
	Эссе анықтығы, бірізділігі және дұрыс форматталуы үшін тексерілген.	
Д: Рәсімдеу (4 балл)	Қорытынды бөлімде зерттеу сұрағы қайта қарастырылып, аргументтермен сәйкес келеді.	
	Зерттеу барысында туындаған жаңа немесе шешілмеген сұрақтар қорытындыда көрсетілген.	
Е: Қатысу (6 балл)	Аннотация 300 сөздік лимитке сәйкес және зерттеу сұрағы мен зерттеу ауқымын анық көрсетеді.	
	Аннотацияда эссенің қорытындысы берілген.	
	Титул бетінде зерттеу сұрағы, пән, аты-жөні және кандидат нөмірі көрсетілген (артық жеке мәліметтерсіз).	
	Аннотациядан кейін бірден мазмұны берілген.	
	Эссенің барлық беттері дұрыс нөмірленген және header/footer-де кандидат нөмірі көрсетілген.	
	Барлық дереккөздер қабылданған форматта дұрыс рәсімделген және әдебиеттер тізімі бар.	

References

1. Bahrain Bayan School. (n.d.). *IB Diploma Programme Extended Essay Supervision Process*.
2. Bahrain Bayan School.Gateway International School. (n.d.). *Extended Essay Handbook*.
3. Gateway International School.International Baccalaureate Organization (IBO). (n.d.). *Extended Essay Guide*.
4. IB Extended Essay Guide.IB Pros. (n.d.). *IB Extended Essay - Step By Step Guide*.
5. IB Pros.West Sound Academy Library Guides. (n.d.). *Extended Essay - The Basics*.
6. West Sound Academy LibGuides.